

ถอดบทเรียน

แนวทางปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้าง (๑/๒๕๖๘)

LDP e-Training กรมพัฒนาที่ดิน ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

นายธรรมรัตน์ กังวาลสิงหนาท นักวิชาการเกษตรชำนาญการ สถานีพัฒนาที่ดินบุรีรัมย์ สพข.๓

คำอธิบายรายวิชา

การจัดซื้อจัดจ้างเป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักที่ขับเคลื่อนการใช้จ่ายงบประมาณของประเทศ และรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญนี้ จึงให้มีการปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างให้มีความคล่องตัวเปิดเผย ตรวจสอบได้ และมีกลไกในการป้องกันการทุจริตในทุก ๆ ขั้นตอนมากขึ้น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.๒๕๖๐ ขึ้น เพื่อกำหนดกรอบการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการนำระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement : e-GP) มาใช้ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างได้อย่างรวดเร็ว และมุ่งเน้นให้เกิด ความโปร่งใส เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน โดยให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้งานเป็นหลัก อีกทั้ง การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละขั้นตอนนั้น ค่อนข้างมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานต้องศึกษาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่เป็นกฎหมายแม่บท และยังต้องศึกษาระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่เป็นกฎหมายลูกซึ่งจะกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานไว้ นอกจากนี้ ยังต้องศึกษาเกี่ยวกับกฎกระทรวง ประกาศฯ และหนังสือเวียนต่าง ๆ ที่ออกมาอย่างสม่ำเสมอ และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงานของหน่วยงาน กรมพัฒนาที่ดินจึงได้มอบอำนาจในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุ ให้แต่ละหน่วยงานสามารถดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างเองได้ตามเป้าหมายที่กำหนด และตามความจำเป็นเหมาะสม ซึ่งในด้านการดำเนินงานโดยทั่วไป แล้วผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ให้ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างมิได้เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งด้านงานพัสดุโดยตรง ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างจึงได้กำหนดหลักสูตร "แนวทางปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้าง" เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในเบื้องต้น เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

๑. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างมากขึ้น
๒. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ความหมายของการจัดซื้อจัดจ้าง

การจัดซื้อจัดจ้าง หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุหรือบริการที่จำเป็นสำหรับหน่วยงานของรัฐ โดยใช้วิธีการ เช่น การซื้อ การจ้าง การเช่า การแลกเปลี่ยน หรือโดยนิติกรรมอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดซื้อจัดจ้างเป็นกลไกสำคัญในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐในการให้บริการแก่ประชาชน และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ

๒. คำจำกัดความที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัตินี้กำหนดคำจำกัดความสำคัญเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุ ดังนี้

๒.๑ พัส্তু หมายถึง สินค้า งานบริการ งานก่อสร้าง งานจ้างที่ปรึกษา และงานจ้างออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้าง รวมถึงการดำเนินการอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

๒.๒ สินค้า หมายถึง วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และทรัพย์สินอื่นๆ รวมถึงงานบริการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าโดยตรง แต่ต้องไม่เกินมูลค่าของสินค้านั้น

๒.๓ งานบริการ หมายถึง การว่าจ้างบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลให้ดำเนินการบริการต่างๆ เช่น การจ้างเหมาบริการ การจ้างทำของ หรือการขนส่ง (ไม่นับรวมการจ้างลูกจ้างของหน่วยงานรัฐ)

๒.๔ งานก่อสร้าง หมายถึง งานก่อสร้างอาคาร สาธารณูปโภค หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น รวมถึงการซ่อมแซม ปรับปรุง หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง

๒.๕ การบริหารพัสดุ หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับพัสดุ ตั้งแต่การเก็บ บันทึกรายการ เบิกจ่าย ยืม ตรวจสอบ บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

๒.๖ ราคาากลาง หมายถึง ราคาที่ใช้เป็นฐานเปรียบเทียบราคาของผู้เสนอราคา ซึ่งต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่สามารถเชื่อถือได้ เช่น ฐานข้อมูลของกรมบัญชีกลาง หรือราคามาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัตินี้ออกมาเพื่อกำหนดมาตรฐานกลางในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์และหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๓.๑ วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

- เพื่อให้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐมีความโปร่งใส และป้องกันการทุจริต
- ส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ลดการกำหนดข้อกำหนดที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง

- เพิ่มประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ในการใช้จ่ายเงินงบประมาณของภาครัฐ

- สนับสนุนให้เกิด การวางแผนล่วงหน้า และสามารถตรวจสอบกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างได้

๓.๒ หลักการสำคัญของการจัดซื้อจัดจ้าง

พระราชบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์หลักของการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ดังนี้

- ๑) หลักความคุ้มค่า (Value for Money)

- พัสดุที่จัดซื้อจัดจ้างต้องมี คุณภาพที่เหมาะสมกับราคา และต้องสอดคล้องกับความจำเป็นในการใช้งานของหน่วยงาน

๒) หลักความโปร่งใส (Transparency)

- ทุกขั้นตอนต้องเปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณะ ให้โอกาสการแข่งขันอย่างเป็นธรรม
- หน่วยงานรัฐต้องเผยแพร่แผนจัดซื้อจัดจ้าง และประกาศผลการจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส

๓) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency & Effectiveness)

- มีการวางแผนล่วงหน้า มี ระยะเวลาที่เหมาะสม และดำเนินการตามแผนงาน

๔) หลักการตรวจสอบได้ (Accountability & Auditability)

- ต้องมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ **เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้**

๓.๓ วิธีการจัดซื้อจัดจ้าง

พระราชบัญญัติฯ กำหนดวิธีการจัดซื้อจัดจ้างหลัก ๓ วิธี ได้แก่

๑) วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป (Open Tendering)

- ใช้ในกรณีที่มีการแข่งขันได้อย่างกว้างขวาง
- หน่วยงานของรัฐต้องเผยแพร่ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างให้ภาคเอกชนสามารถยื่นข้อเสนอแข่งขันกัน

๒) วิธีคัดเลือก (Selective Tendering)

- ใช้เมื่อพัสดุมีลักษณะเฉพาะ หรือมีผู้ประกอบการที่สามารถให้บริการได้จำกัด

๓) วิธีเฉพาะเจาะจง (Direct Procurement)

- ใช้ในกรณีฉุกเฉิน หรือเมื่อมีผู้ขายเพียงรายเดียวที่สามารถให้บริการได้

๓.๔ การควบคุมและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง

เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล ดังนี้

๑) คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ – ทำหน้าที่กำหนดแนวทางและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒) คณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้าง – มีอำนาจวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดซื้อจัดจ้าง

๓) กรมบัญชีกลาง – พัฒนาและดูแลระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์

๓.๕ การป้องกันการทุจริต

พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งเน้นการป้องกันการทุจริตในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง โดยมีมาตรการสำคัญ เช่น

๑) การให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม (Public Participation)

- ภาคประชาชนสามารถเข้าร่วมสังเกตการณ์กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในบางโครงการได้

๒) การทำข้อตกลงคุณธรรม (Integrity Pact)

- หน่วยงานรัฐและผู้ประกอบการต้องลงนามตกลงกันว่าจะไม่ให้หรือรับสินบน

๓) มาตรการต่อต้านการสมยอมราคา (Anti-Collusion Measures)

- กำหนดมาตรการเพื่อตรวจสอบกรณีผู้ประกอบการสมยอมกันกำหนดราคาสินค้าและบริการ

๔. สรุป

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีมาตรฐานเดียวกัน โปร่งใส คำนึงค่า และสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังมีมาตรการป้องกันการทุจริตที่เข้มงวด เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ความหมายของการจัดซื้อจัดจ้าง

การจัดซื้อจัดจ้าง หมายถึง กระบวนการที่หน่วยงานของรัฐดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุ บริการ หรือโครงการที่จำเป็นต่อภาครัฐ โดยอาจดำเนินการผ่านวิธีการซื้อ การจ้าง การเช่า การแลกเปลี่ยน หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารพัสดุ

การจัดซื้อจัดจ้างเป็นกลไกสำคัญของภาครัฐในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงาน และกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาแข่งขันในการให้บริการหรือขายสินค้า

๒. คำจำกัดความที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบกระทรวงการคลังฯ ได้กำหนดคำจำกัดความสำคัญเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ดังนี้

๒.๑ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ

- หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดของหน่วยงาน เช่น อธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ

๒.๒ ผู้มีผลประโยชน์ร่วมกัน

- หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลที่เข้าเสนอราคาในโครงการเดียวกันและมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น การถือหุ้นร่วมกัน การมีอำนาจบริหารร่วมกัน ซึ่งอาจทำให้การแข่งขันไม่เป็นธรรม

๒.๓ การขัดขวางการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

- หมายถึง การกระทำที่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน เช่น การสมยอมราคา หรือการให้ข้อมูลเท็จ เพื่อให้ผู้เสนอราคารายหนึ่งได้เปรียบ

๒.๔ ระบบข้อมูลสินค้า (e-Catalog)

- หมายถึง ระบบที่เก็บข้อมูลสินค้าและบริการที่หน่วยงานภาครัฐสามารถเลือกซื้อได้ผ่านระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์

๓. สารสำคัญของระเบียบกระทรวงการคลังฯ พ.ศ. ๒๕๖๐

ระเบียบนี้ออกมาเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และป้องกันการทุจริต

๓.๑ ให้มีการวางแผนจัดซื้อจัดจ้างล่วงหน้า

- หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำ แผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินงาน และต้องเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส

- แผนการจัดซื้อจัดจ้างต้องระบุรายละเอียด เช่น โครงการที่จะจัดซื้อจัดจ้าง งบประมาณ และกรอบระยะเวลา

๓.๒ กำหนดวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่หลากหลาย

ระเบียบกำหนด ๓ วิธีหลัก ได้แก่

- วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป (Open Tendering)

- ใช้เมื่อสามารถเปิดให้ผู้ประกอบการเข้าร่วมแข่งขันได้อย่างเสรี

- วิธีคัดเลือก (Selective Tendering)

- ใช้เมื่อมีข้อจำกัดเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ หรือมีผู้ให้บริการเฉพาะกลุ่ม

- วิธีเฉพาะเจาะจง (Direct Procurement)

- ใช้ในกรณีเร่งด่วน หรือเมื่อมีผู้ให้บริการเพียงรายเดียว

๓.๓ การบริหารพัสดุและการตรวจรับพัสดุ

- หน่วยงานของรัฐต้องกำหนดเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ เพื่อให้แน่ใจว่าพัสดุหรือบริการที่ได้รับตรงตามสัญญา

- มีการกำหนดแนวทางการบันทึกข้อมูล การเบิกจ่าย และการตรวจสอบทรัพย์สินภาครัฐ

๓.๔ มาตรการป้องกันการทุจริต

- หน่วยงานของรัฐต้องใช้ ระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) เพื่อลดช่องโหว่ของการทุจริต

- กำหนดให้มี การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคา และเงื่อนไขที่เข้มงวดเพื่อป้องกันการสมยอมราคา

- สนับสนุนให้ใช้ ข้อตกลงคุณธรรม (Integrity Pact) เพื่อป้องกันการให้สินบนในการจัดซื้อจัดจ้าง

๓.๕ การตรวจสอบและบทลงโทษ

- มีหน่วยงานกำกับดูแล เช่น กรมบัญชีกลาง และ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

- กำหนดให้มีการตรวจสอบโครงการ และรายงานผลการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นระบบ

- มีมาตรการค่าปรับ หากพบว่าผู้รับจ้างหรือผู้จัดซื้อจัดจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา เช่น การส่งมอบล่าช้า

๔. การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการจัดซื้อจัดจ้าง

เพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หน่วยงานของรัฐต้องใช้ ระบบ e-GP (Electronic Government Procurement) โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

๔.๑ ระบบตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (e-Market)

- ใช้สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมาตรฐานสินค้าแน่นอน เช่น อุปกรณ์สำนักงาน

- ผู้ขายสามารถเสนอราคาผ่านระบบได้โดยตรง

๔.๒ ระบบประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-Bidding)

- ใช้สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีวงเงินสูง
- มีการเสนอราคาแข่งขันกันผ่านระบบออนไลน์

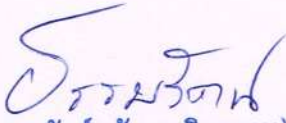
๔.๓ ระบบฐานข้อมูลกลาง (e-Catalog)

- รวบรวมรายการสินค้าที่ผ่านการรับรองแล้ว เพื่อให้หน่วยงานของรัฐสามารถเลือกซื้อได้สะดวกขึ้น

๕. สรุป

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐** เป็นแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐมีมาตรฐานเดียวกัน ลดการทุจริต และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ โดยเน้น การวางแผนล่วงหน้า การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการตรวจสอบที่เข้มงวด

มาตรการหลักของระเบียบนี้ช่วยให้ภาครัฐสามารถ จัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ส่งผลให้ภาครัฐได้รับพัสดุและบริการที่มีคุณภาพสูงสุด ในราคาที่เหมาะสม

(นายธรรมรัตน์ กังวาลสิงหนาท)
นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายธรรมรัตน์ กังวาลสิงหนาท

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร “แนวทางปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้าง”
รุ่นที่ 1/2568 : ธันวาคม 2567 – มีนาคม 2568

(ดร.ทวีศักดิ์ รณเดโชพล)
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน